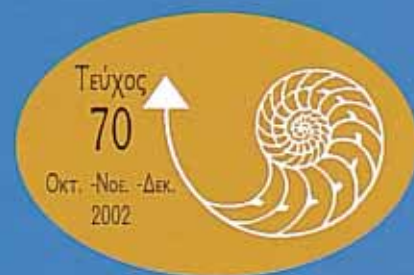

οι φίλοι του μουσείου

αφιέρωμα:
ΚΗΦΙΣΟΣ

Έτος ιδρύσεως 1978

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Άραγε ...

«Οι δρόμοι μετατράπηκαν σε ποτάμια ...»
όπως ακούμε στις ειδήσεις...

Είναι η τρίτη φορά που το δελτίο μας, ασχολείται με τον Κηφισό. Η πρώτη ήταν το Σεπτέμβριο του 1992 και περιέγραφε τη δραστηριότητά μας «Ο ΚΗΦΙΣΟΣ χθες-σήμερα-αύριο» (βλ. σελ. 6). Η δεύτερη τον Ιούνιο του 1993 περιέγραφε την πρόταση (διπλωματική εργασία) των αρχιτεκτόνων Ν. Γεωργόπουλου και Θ. Τσέλιου, για τη διατήρηση της κοιλάδας του Κηφισού. Αφορμή για το σημερινό αφιέρωμα στον Κηφισό, αποτέλεσαν οι πρόσφατες πλημμύρες και στη συνέχεια η διάλεξη του Δρ. Παναγιώτη Σαμπατακάκη (βλ. σελ. 2). Όσοι άκουσαν τη διάλεξη, μικροί και μεγάλοι, στέλνουν την απορία και την αγανάκτησή τους, προς κάθε αρμόδιο (ΥΠΕΧΩΔΕ, ΕΥΔΑΠ, παρακηφισίους Δήμους, ίσως κ.α.)

Ο θεός Κηφισός, από το δυτικό άστρο του Παρθενώνα και ο «εγκιβωτισμός», μ' άλλα λόγια το θάμνο του Κηφισού

...ή μήπως
τα ποτάμια μετατράπηκαν σε δρόμους;

Χορηγός: Μέλος μας που παραμένει ανώνυμο

Κηφισός

του Δρ. Παναγιώτη Σαμπατακάκη, υδρογεωλόγου

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απλοποιημένη μορφή εκείνου που παρουσιάστηκε το Μάρτιο του 1997 στην 3η διεθνή συνδιάσκεψη που οργανώθηκε από την Aquarolises και το Δήμο Πειραιά, με θέμα «Πόλη και Νερό». Επίσης το κείμενο αυτό ήταν η βάση της ομιλίας στην εκδήλωση «το Νερό ... Νεράκι - από τον Κηφισό-Θεό στον Κηφισό-Κατάρρα» που οργανώθηκε από τους «Φίλους» στο Κέντρο ΓΑΙΑ στις 6/10/2002

πηγή: Μασίνα Μαντζούκου-Μαλλούχου

Χειμώνας 1996. Το ρέμα της Πύρνας, παραπόταμου του Κηφισού, δίπλα στην οδό Εμμ. Μπενάκη στην Κηφισιά

ΙΣΤΟΡΙΑ

Η κοιλάδα του Κηφισού ποταμού δημιουργήθηκε την Πλειόκαινο και αρχές της Πλειστοκαίνου περιόδου, δηλαδή πριν από 1,8 εκατομμύρια χρόνια περίπου. Από τότε μέχρι σήμερα, η διαμόρφωση της κοιλάδας οφείλεται στη διάβρωση του εδάφους, στη μεταφορά και την εναπόθεση υλικών, δηλαδή τις διαδικασίες που ακολουθούν καιρικά φαινόμενα όπως οι καταιγίδες, οι βροχές, το λιώσιμο του χιονιού κ.ά. Αυτά που ονομάζονται επιστημονικά «ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα».

Η λεκάνη απορροής του Κηφισού διατήρησε μέσα στους αιώνες μια εξαιρετική ποικιλία σε φυτά και ζώα κι έτσι πρόσφερε στους κατοίκους της Αττικής το νερό, τη βλάστηση και άλλα αγαθά απαραίτητα για τη ζωή και την αναψυχή του ανθρώπου.

Οι πρόγονοί μας, γνώριζαν την αξία υδρολογικών συστημάτων, όπως ο Κηφισός, γι' αυτό τα τιμούσαν και τα λάτρευαν όπως τους θεούς του Ολύμπου.

ΑΞΙΑ και ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ

Ο Κηφισός με τη λεκάνη απορροής των υδάτων του, αποτελεί το σημαντικότερο υδρολογικό σύστημα της Αττικής από κάθε άποψη, οικολογική, περιβαλλοντική, κλιματολογική, υδρολογική, κοινωνική, βιολογική και άλλες.

Είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε ότι το νερό της βροχής, του χιονιού κτλ, για να παίξει το ρόλο του στο οικοσύστημα, θα πρέπει να ακολουθεί την εξής διαδρομή:

1. να διεισδύει μέσα στο έδαφος τροφοδοτώντας τα υπόγεια νερά
2. να εξατμίζεται απ' ευθείας ή μέσω της διαπνοής των φυτών και
3. κάποιο ποσοστό του, γύρω στο 20%, να κυλάει επιφανειακά.

Δυστυχώς οι ανθρώπινες ενέργειες των τελευταίων 60 ετών, στη λεκάνη απορροής του Κηφισού, έχουν ανατρέψει τις πιο πάνω λειτουργίες του νερού, στο μεγαλύτερο μέρος τους, και ακόμη έχουν καταστρέψει το 90% της χλωρίδας και της πανίδας.

Ο ζωοδότης Κηφισός, της Αρχαίας Αθήνας, στις μέρες μας έγινε συνώνυμο των καταστροφών, της ρύπανσης και της επικινδυνότητας.

Έχοντας κατά νου τα δύο σύγχρονα αντιφατικά φαινόμενα: της λειψυδρίας και των πλημμυρών, θέτουμε στους εαυτούς μας τα ερωτήματα:

- Να δεχθούμε μοιρολατρικά ότι ο Κηφισός κάθε φορά που βρέχει έντονα, θα πλημμυρίζει;
 - Να δεχθούμε ότι μετά το τέλος των έργων που εκτελούνται κατά μήκος του Κηφισού, το πρόβλημα θα λυθεί πλήρως;
 - Μήπως είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί το νερό που συγκεντρώνεται στην κοιλάδα του Κηφισού;
- Σ' αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε, αφού λάβουμε υπόψη μας τις σημερινές υδρολογικές συνθήκες και της ανθρώπινες δραστηριότητες στην περιοχή.

ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

Η συνολική έκταση της λεκάνης απορροής του Κηφισού είναι 380 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Σ' αυτήν εμφανίζονται: 76 τ. χλμ. ασβεστόλιθοι, δολομιτικοί ασβεστόλιθοι και μάρμαρα, 58 τ. χλμ. σχιστόλιθοι και 246 τ. χλμ. τεταρτογενείς και νεογενείς σχηματισμοί.

Για να συμπεράνουμε τη δυνατότητα τροφοδοσίας του υδροφόρου ορίζοντα της κοιλάδας του Κηφισού, εξετάζουμε την υδροπερατότητα των πετρωμάτων, τη λιθολογία και την αλληλουχία των γεωλογικών σχηματισμών.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει γεωλογικές χαρτογραφήσεις* και υδρογεωτρητικές εργασίες, κατά μήκος των βασικών αξόνων της λεκάνης απορροής του Κηφισού και στα κράσπεδα των ορεινών όγκων του Αιγάλεω, της Πάρνηθας και της Πεντέλης. Οι έρευνες αυτές έχουν δείξει διαφορετική δυνατότητα διείσδυσης του νερού, ανάλογα με το είδος των πετρωμάτων:

- Εκεί όπου τα πετρώματα είναι κοκ-

κώδη, (αλλούβια, κώνοι κορημάτων, πλευρικά κορήματα, ριπίδια χειμάρρων, προσχώσεις κοιλάδων, αποθέσεις κλειστών λεκανών, άργιλοι, ψαμμίτες και κροκαλοπαγή) η υδροπερατότητα χαρακτηρίζεται από «χαμηλή» έως «υψηλή»

- Εκεί όπου τα πετρώματα είναι ανθρακικά (ασβεστόλιθοι, δολομιτικοί ασβεστόλιθοι, και μάρμαρα) η υδροπερατότητα χαρακτηρίζεται από «μέτρια» έως «υψηλή».
- Τέλος εκεί όπου τα πετρώματα είναι σχιστολιθικά (αργιλικό σχιστόλιθοι, γραουβάκες, φυλλίτες) η υδροπερατότητα είναι από «χαμηλή» έως «πολύ χαμηλή».

Εκτός από τα πιο πάνω πετρώματα, εμφανίζονται και άλλα σε περιορισμένη όμως κλίμακα που δεν επηρεάζουν τις υδρολογικές δομές της λεκάνης απορροής.

Στις γεωλογικές περιόδους: τέλος του Νεογενούς και αρχή του Ολοκαίνου, (από 20 μέχρι 1,8 εκατομμύρια χρόνια πριν από σήμερα) οι μελέτες έδειξαν έντονα φαινόμενα διάβρωσης, μεταφοράς και απόθεσης υλικών από υψηλότερες σε χαμηλότερες θέσεις της λεκάνης απορροής. Παρόμοιες διεργασίες με διαφορετική ένταση συνεχίζονται και στις μέρες μας.

Με βάση την έκταση, τη λιθολογία και την αλληλουχία των γεωλογικών σχηματισμών διαμορφώνονται τρεις κατηγορίες υπόγειας υδροφορίας:

- οι καρστικές που βρίσκονται μέσα στους ανθρακικούς σχηματισμούς και τροφοδοτούνται απευθείας από τα ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα
- οι περιορισμένης δυναμικότητας μέσα στους σχιστόλιθους και
- οι υδροφορίες μέσα στους κοκκώδεις σχηματισμούς, που επίσης τροφοδοτούνται κυρίως από την απευθείας κατείδυση.

ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Λαμβάνοντας υπόψη την επιφανεια-

κή κατανομή και τη λιθολογία των γεωλογικών σχηματισμών, τη μέση ετήσια βροχόπτωση* και τη διαφοροποίηση της «βροχομετρικής βαθμίδας» από τις χαμηλότερες στις υψηλότερες θέσεις, εκτιμήθηκε ότι στη λεκάνη απορροής του Κηφισού πέφτουν κάθε χρόνο 200.000.000 κυβικά μέτρα (P) νερό, κατά μέσο όρο.

- Η «ενεργός κατείδυση» κάτω από φυσιολογικές συνθήκες (δηλαδή πριν

6/10/2002, συντάσσοντας την απορία μας προς το ΥΠΕΧΩΔΕ και κάθε άλλο αρμόδιο.

από την αστικοποίηση) μετατρέπονταν σε υπόγειο νερό κατά 25% περίπου του συνολικού επιφανειακού υδροδυναμικού (δηλαδή του νερού που έφτανε στην επιφάνεια).

- Πριν από το 1950 με ποσοστό δασοκάλυψης της λεκάνης απορροής του Κηφισού μικρότερο από 40%, και αστικοποιημένη επιφάνεια μικρότερη του 4%, ο συντελεστής απορροής (δηλαδή το ποσοστό του νερού που κυλούσε επιφανειακά) δεν θα έπρεπε να ξεπερνά το 20% του συνολικού επιφανειακού υδροδυναμικού.

Από τα πιο πάνω γίνεται φανερό

ότι η αστικοποίηση, μ' άλλα λόγια η κάλυψη του εδάφους με υλικά που δεν διαπερνά το νερό (άσφαλτος, τσιμέντο, πλακοστρώσεις, σπιτία κ. α.) έχει ξεπεράσει στις μέρες μας το 60%, της επιφάνειας της λεκάνης απορροής του Κηφισού, πράγμα που διαφοροποίησε σημαντικά τις παραμέτρους: Απορροή-Κατείδυση-Εξατμισοδιαπνοή.

Σήμερα στις αστικοποιημένες περιοχές το 80% του βρόχινου νερού, με τεχνητούς αγωγούς, καταλήγει στην εγκιβωτισμένη κοίτη του Κηφισού, διαδικασία με μηδενική σχεδόν κατείδυση.

Η αλόγιστη και άναρχη αστικοποίηση, μείωσε την κατείδυση των επιφανειακών νερών, άρα περιορίσε δραστικά την τροφοδοσία και την ανανέωση των υπόγειων νερών σε πολλές περιοχές. Ακόμη η αστικοποίηση αύξησε σημαντικά τις ταχύτητες απορροής του νερού σε μια έντονη βροχόπτωση, πράγμα που μειώνει το χρόνο αποστράγγισης - το νερό δεν προλαβαίνει να απορροφηθεί - ενώ αυξάνει τον όγκο του νερού μέσα στη βασική ή και στις δευτερεύουσες κοίτες του ποταμού.

Από μετρήσεις του εμβαδού της διατομής στην εγκιβωτισμένη κοίτη του Κηφισού στο ύψος των γεφυρών Περιστερίου και Ι. Ρέντη, βρέθηκαν 80 και 123 τετραγωνικά μέτρα αντίστοιχα. Τα μεγέθη αυτά ήταν τα ίδια και πριν από τον εγκιβωτισμό της κοίτης, δηλαδή τουλάχιστον 25 χρόνια πριν, παρόλο που εδώ και 15 χρόνια κατασκευάστηκαν αποχετευτικοί αγωγοί που καταλήγουν στο τμήμα αυτό του Κηφισού (μεταξύ των δύο γεφυρών).

Μήπως θα έπρεπε να σταματήσουν επιτέλους οι πλακοστρώσεις, να ξηλωθούν οι υπάρχουσες και να χρησιμοποιείται πια αυτό το υλικό που επιτρέπει κάποια απορρόφηση του νερού;

ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αφού η λεκάνη απορροής του Κηφισού είναι αστικοποιημένη σε σημαντικό τμήμα της και λαμβάνοντας υπόψη τις πλημμύρες της τελευταίας 20ετίας στις παρόχθιες ζώνες νότια της γέφυρας Περιστερίου, αλλά και στην περιοχή των Άνω Λιοσίων, προτείνουμε την εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης υδρολογικής μελέτης με έμφαση στα πλημμυρικά φαινόμενα.

Να προσδιοριστούν με ακρίβεια τα μεγέθη ορισμένων καθοριστικών υδραυλικών παραμέτρων, όπως η ταχύτητα απορροής, η ειδική παροχή κ.ά.

Παράλληλα να εκτιμηθούν οι παροχές του νερού (συνολικές και ιδιαίτερα στη διάρκεια των πλημμυρικών φαινομένων) στον Άνω Ρου της λεκάνης.

Τότε θα είναι δυνατή η σύνθεση ολοκληρωμένης πρότασης με θέμα την ικανότητα των σημερινών υποδομών, με τις οποιοσδήποτε βελτιώσεις, να συμπεριλάβουν το σύνολο των υδάτων, άρα να διασφαλίσουν τους παρόχθιους Δήμους από πλημμυρικά φαινόμενα.

Σε αντίθετη περίπτωση, μήπως θα πρέπει να αναζητηθεί η λύση της εκτροπής των υδάτων του Κηφισού, από το ύψος της Φυλής, προς τη λεκάνη απορροής του χειμάρρου της Ελευσίνας.

* R-Lepsius, 1893 και Κατσικάτσος-Μπέττος-Δούνας-Βιδάκης, 1986

** Μπαλούτσος -Γκουντούφας-Καϊμάκη 1993

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ:

Ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα = η βροχή, το χιόνι, το χαλάζι και όσο νερό πέφτει από τον ουρανό

Κατέσδυση = η διείσδυση του νερού μέσα στο έδαφος

Ενεργός κατέσδυση = η τροφοδοσία των υπόγειων νερών

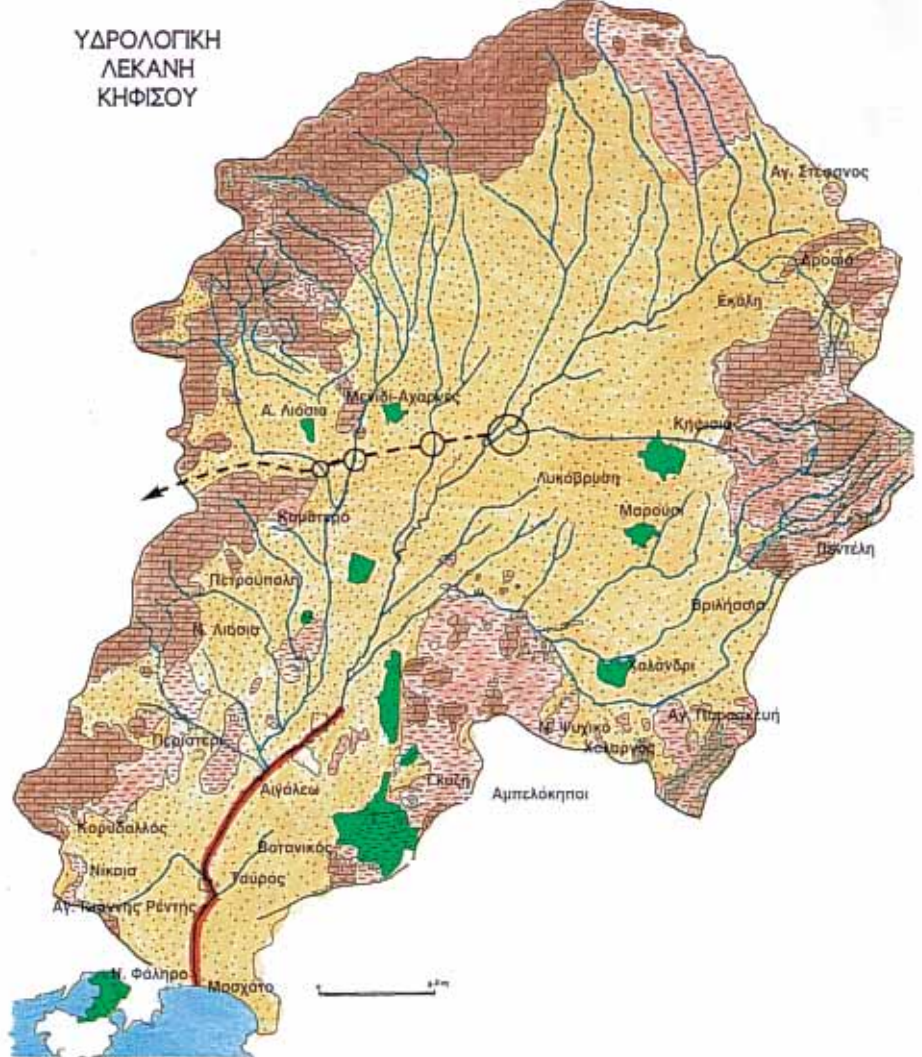
Διατομή = η υποθετική κάθετη τομή ενός κυλίνδρου ή παραλληλεπίπεδου

Καρστικά πετρώματα = διαρρηγμένα ασβεστολιθικά πετρώματα

Υπόγεια Υδροφορία = υπόγεια νερά σε ένα συγκεκριμένο πέτρωμα

Βροχομετρική βαθμίδα = η διαφοροποίηση της βροχόπτωσης σε σχέση με το υψόμετρο

(P) = το ύψος της βροχόπτωσης σε χιλιοστά

Υπόμνημα

Ρέματα του Κηφισού που τα περισσότερα έχουν μπαζωθεί ή εγκιβωτιστεί

Υδρολογικοί σχηματισμοί χαμηλής έως υψηλής υδροπερατότητας

Υδρολογικοί σχηματισμοί μέτριας έως υψηλής υδροπερατότητας

Υδρολογικοί σχηματισμοί χαμηλής έως πολύ χαμηλής υδροπερατότητας

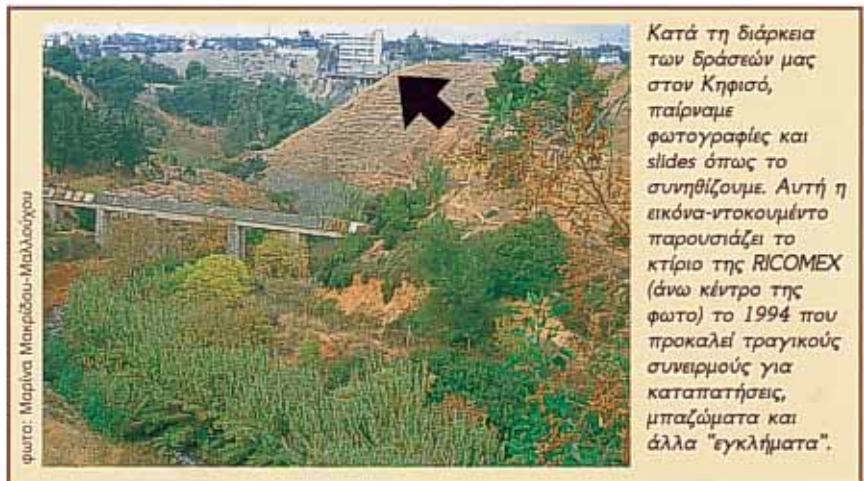
Θέση προτεινόμενης εκτροπής του άνω ρου

Θέσεις εμβαδομέτρησης διατομής της κοίτης

Πυκνοκατοικημένες περιοχές μέχρι το 1940

Κατά τη διάρκεια των δράσεών μας στον Κηφισό, παίρναμε φωτογραφίες και slides όπως το συνηθίζουμε. Αυτή η εικόνα-ντοκουμέντο παρουσιάζει το κτίριο της RICOMEX (άνω κέντρο της φωτο) το 1994 που προκαλεί τραγικούς συνειρμούς για καταπατήσεις, μπαζώματα και άλλα "εγκλήματα".

Ποδονύφτης, παραπόταμος του Κηφισού, πλημμύρα στις 21 και 22/10/94 με 11 νεκρούς. Οι φωτογραφίες πάρθηκαν στις 23/10/94 στη Νέα Ιωνία (φωτο: Α.Κ.Μ)

Κηφισός

Έκταση λεκάνης 400 τετρ. χλμ.
 Μήκος κοίτης 20 χιλιόμετρα
 Μέσες ετήσιες ποσότητες νερού βροχόπτωσης
 > 260 εκ. κυβικά μέτρα
 Πρώτη διεύθυνση της κοίτης του το 1850 με
 παροχευτική ικανότητα 700 κυβικά μέτρα, ανά
 δευτερόλεπτο, στη γέφυρα Πειραιώς-Κηφισού
 Τελευταία διεύθυνση της κοίτης του το 1995
 (τα έργα ακόμη συνεχίζονται) με παροχευτική
 ικανότητα 1400 κυβικά μέτρα, ανά δευτερόλεπτο.
 Πλημμυρικά φαινόμενα του Κηφισού με θύματα:
 5-6/11/1961, πνίγηκαν 40 άνθρωποι
 2/11/1977, πνίγηκαν 36 άνθρωποι
 21-22/10/1994 πνίγηκαν 11 άνθρωποι
 Οι μεγαλύτερες ξηρασίες των τελευταίων 150 ετών στο
 Λεκανοπέδιο Αττικής ήταν το 1988-89 και το 1992-93.

Π. Σαμπατακάκης
 Δρ. Υδρογεωλόγος-ΙΓΜΕ

10 χρόνια μετά

Ο Κηφισός: χθες - σήμερα - αύριο

Απαντήσεις έγκερμα, πήραμε από:

Τη Μυρτώ Ξανθοπούλου που σήμερα σπουδάζει ιστορία της Τέχνης, που ταξιδεύει συχνά στη Φινλανδία και θα ήθελε να εξακολουθήσει να μαθαίνει τα νέα μας.

Τον Βαγγέλη Μπελλώνια που σπουδάζει στο Λονδίνο Χημικός-Μηχανικός, αλλά όπως δηλώνει δεν τον ικανοποιεί πλήρως αυτή η επιλογή και προσπαθεί να ασχοληθεί με τη μουσική που υπεραγαπά και γενικά απλά, να είναι ο ... εαυτός του.

Τη Μαρία Κρόμπα που είναι φοιτήτρια της σχολής Μεταλλειολόγων Μηχανικών του Ε.Μ.Π. και αυτό τον καιρό ασχολείται με το Συνέδριο Μικροηλεκτρονικής

Το Σταύρο Χριστοφιλόπουλο που σήμερα είναι φοιτητής στο πτυχίο του Γεωργικού Πανεπιστημίου στην Αθήνα.

Το 1992, το Musée de l' isle de France οργάνωσε μια συνάντηση για νέους στο Παρίσι με θέμα: «η Ευρώπη των Ποταμών». Στη συνάντηση προσκλήθηκαν μουσεία, σχολεία, ομάδες νέων και άλλοι φορείς, ανάμεσά τους κι εμείς. Υποχρέωση των συμμετεχόντων ήταν να παρουσιάσουν με τρόπο που θα επέλεγαν οι ίδιοι, σε 1992 νέους, ένα ποτάμι σχετικό με το φορέα όπου ανήκαν.

Δεχθήκαμε την πρόκληση και παρουσιάσαμε στο Παρίσι αλλά και στην Ελλάδα ένα θεατρικό δρώμενο, μια βιντεοταινία και ένα πανό, όλα με τίτλο «Ο ΚΗΦΙΣΟΣ χθες-σήμερα-αύριο», τίτλος που στη συνέχεια αντιγράφηκε από πολλούς.

Στη δραστηριότητα συμμετείχαν 14 παιδιά-μέλη της «παρέας», με κριτήριο επιλογής την εθελοντική εργασία των γονιών τους, στους «Φίλους». Μετά από πολλές επισκέψεις στην κοιλάδα του Κηφισού, στις Αδάμες, στο ρέμα της Πύρνας, στο Μοσχάτο, με κύριο ξεναγό τον κ. Παναγιώτη Τσίτουρα και μετά από πολλές συναντήσεις στο τότε θέατρο «Μοντέρνοι Καιροί», καταλήξαμε στο πιο πάνω «τρίπτυχο». Το 15άλεπτο δρώμενο, χωρίς λόγια (αφού απευθυνόταν σε νέους που μιλούσαν διάφορες γλώσσες) παρουσίαζε την αρχαία ομαλη ροή του Κηφισού, και τις δραστηριότητες δίπλα στην κοίτη του, αλλά και τη σημερινή κατάσταση της υποβάθμισής του, που τελικά σταματούσε χάρις στην επέμβαση κάποιων ευαισθητοποιημένων νέων.

Η συμμετοχή μας ως «Φίλοι του Μουσείου» σ' αυτή τη δραστηριότητα, σημάδεψε την εκπαιδευτική μας ιστορία, επειδή ήταν η πρώτη πολύμηνη εκπαιδευτική μας δράση πάνω στο ίδιο θέμα κι επειδή έγινε η αφορμή να συνεχίσουμε με παρόμοιες δράσεις και να δεθούμε στενά με κάποιους συνεργάτες και γονείς που από τότε ως σήμερα «κινούμαστε στο χώρο της περιβαλλοντικής δημιουργίας» Έτσι με αφορμή το τωρινό αφιέρωμα στον Κηφισό, σκεφθήκαμε να ζητήσουμε δυο λόγια για τον Κηφισό, από όσα παιδιά μπορέσαμε να βρούμε.

ΕΡΩΤΗΣΗ 1.

Ποια εικόνα σου έρχεται στο νου σήμερα, όταν ακούς τη λέξη Κηφισός;

ΜΥΡΤΩ: Φραγκεστάιν - δυστυχώς. Δεν του ταιριάζει αυτός ο ρόλος, προοριζόταν για κάτι άλλο.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Δυστυχώς το μόνο που μπορώ να συσχετίσω με τον Κηφισό, είναι μια πέτρινη κοίτη, η οποία πλέον πλημμυρίζει κάθε φορά που βρέχει λίγο πάρα πάνω... Τίποτα δεν μπορεί να με παραπέμψει στις εικόνες ενός ποταμού με την παραδοσιακή έννοια της λέξης.

ΜΑΡΙΑ: Δεν μου είναι εύκολο να περιγράψω την εικόνα που μου έρχεται στο νου σήμερα, γιατί δεν είναι ευχάριστη. Είναι η εικόνα που αντικρίζουμε στην τηλεόραση, ενός υπερχειλισμένου κατά την περίοδο των βροχοπτώσεων ποταμού. Είναι η εικόνα που αντικρίζει ο περαστικός τους υπόλοιπους μήνες του χρόνου, αυτή ενός μπαζωμένου και σχεδόν εξαφανισμένου ποταμού.

ΣΤΑΥΡΟΣ : Ένας ποταμός αφημένος στην τύχη του, ο οποίος όμως έχει πολλές ομορφίες κρυμμένες από τον πολύ κόσμο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2.

Τι θυμάσαι από τη δράση μας για τον Κηφισό; τ'άλλα παιδιά, τον Ηλία, την Άννα, τη Μαρίνα, την Τίνα, τα τοπία του Κηφισού που περπατήσαμε, τις πρόβες στο θέατρο, το ταξίδι στο Παρίσι, τις παρουσιάσεις στο Αρχαίο Θέατρο του Άργους, στο Μουσείο, στην

Κατασκήνωση, τη ζωγραφική του πανό στο γραφείο του κ. Ξανθόπουλου;

Ποια ήταν τα συναισθήματά σου τότε και ποια τώρα όταν φέρνεις στο νου σου τις πιο πάνω εικόνες;

ΜΥΡΤΩ: Τότε δεν είχα τη συνείδηση ότι έκανα κάτι πολύ σπουδαίο, γιατί το χιούμορ, η δημιουργικότητα και η παρέα, δεν το έκαναν σαφώς. Τώρα όμως ξέρω ότι αυτό που κάναμε ήταν σπουδαίο. Και το ξέρω γιατί το κουβαλάω μέσα μου, αλλά δεν είναι βαρύ. **ΒΑΓΓΕΛΗΣ:** «Κύκλος» και «Σκουπίδια» είναι οι πρώτες λέξεις που έρχονται στο μυαλό μου! Ελπίζω να υπάρχουν και άλλοι που θα απαντήσουν το ίδιο ... Θυμάμαι ιδιαίτερα την ένταση και την αγωνία πριν από την πρώτη παράσταση και επίσης το όλο ταξίδι στο Παρίσι, το οποίο συμπεριλάμβανε μια μεγάλη απογοήτευση για μένα, καθώς, όντας 10 ετών μόνο τότε, δεν επισκεφθήκαμε την Eurodisney, λόγω κάποιας απεργίας των Γάλλων αγροτών.

Η μία από τις 3 πτυχές του πανό, που εκθέσαμε στο Παρίσι το Μάιο του 1992.

ΜΑΡΙΑ: Τότε είχαμε αποφασίσει μαζί, ότι μπορούμε ν' αλλάξουμε κάτι. Εσείς μας δώσατε αυτή τη δύναμη κι εμείς αρχίσαμε τις προετοιμασίες: την επίσκεψή μας στον Κηφισό, τη γνωριμία μας με τους συμμετέχοντες και τους διοργανωτές, τις πρόβες στο θέατρο, το ταξίδι στο Παρίσι, τις παρουσιάσεις στη χώρα μας. Ακόμα και τώρα 10 χρόνια αργότερα το συναίσθημα παραμένει το ίδιο: Μια γλυκιά ανάμνηση, μια ηθική ικανοποίηση, μια μοναδική εμπειρία που θα μας συνοδεύει μια ολόκληρη ζωή. Μια ελπίδα ότι οκτώ μικρά παιδιά μπορούν να προσφέρουν και να διαμαρτυρηθούν με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο, ενάντια στην κακοποίηση της φύσης.

ΣΤΑΥΡΟΣ: Για να λέμε την αλήθεια αρχικά αντιμετώπισα την όλη διαδικασία με κάποιο δισταγμό. Δισταγμό μπροστά σε κάτι άγνωστο και τελείως διαφορετικό για μένα ως τότε. Τα συναισθήματα όμως σιγά-σιγά άρχισαν να αλλάζουν και να μετατρέπονται σε περιέργεια και τελικά σε αγάπη γι' αυτό που κάναμε.

Τώρα, 10 χρόνια μετά, κάθε φορά που φέρνω στη σκέψη μου όλη αυτή την εμπειρία έχω μόνο ευχάριστες σκέψεις να θυμάμαι, όπως οι εκδρομές, οι πρόβες, οι παρουσιάσεις και όλα τα άλλα με τα οποία ασχολήθηκα

ΕΡΩΤΗΣΗ 3.

Αν ήσουν παιδί, θα ήθελες να λάβεις μέρος και πάλι σε κάτι παρόμοιο;

ΜΥΡΤΩ: Θα ήθελα, αλλά όχι μόνο αν ήμουν παιδί.

Πρωτοβουλίες σαν αυτή απευθύνονται σε ανθρώπινα γνωρίσματα που δεν έχουν ηλικιακά όρια.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Ασυζητητί!

ΜΑΡΙΑ: Δε θα έπρεπε να ρωτάτε αν θα ήθελα να πάρω και πάλι μέρος σε κάτι παρόμοιο αν ήμουν παιδί, γιατί η απάντησή μου είναι σίγουρα ΝΑΙ. Θα έπρεπε να ρωτάτε πότε θα μπορέσω να λάβω και πάλι μέρος σε κάτι ανάλογο, ακόμα και τώρα που μεγάλωσα. Εύχομαι μόνο

φωτο: Ν. Μαλλούχος

Βάφοντας το λευκό πανί στον Κηφισό, για να συγκριθεί με εκείνα που έβαψαν άλλα παιδιά σε ποτάμια της Ευρώπης. Αδάμες, Απρίλιος 1992

φωτο: Ν. Μαλλούχος

«Ο ΚΗΦΙΣΟΣ χθες-σήμερα-αύριο» 1η σκηνή του δρώμενου. Παρουσίαση τον Ιούνιο του 1992 στο Αρχαίο Θέατρο του Άργους

φωτο: Α.Κ.Μ

Τελευταία σκηνή του θεατρικού δρώμενου. Παρουσίαση στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας το Μάιο του 1992

να μπορούσα να γυρίσω το χρόνο πίσω σ' εκείνη την εποχή για να ξαναζήσω τις μαγικές στιγμές της τότε δράσης μας. Μακάρι να μπορούσα να εκφράσω καλύτερα τα συναισθήματά μου στην κόλλα αυτή, όμως αυτό είναι αδύνατο. Όσο και να προσπαθώ πάντα λείπει κάτι. Γιατί; Γιατί μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις. Και εγώ έχω ζήσει μαζί σας αρκετές. Ευχαριστώ την «Παρέα» για το «Δώρο» που μου πρόσφερε. **ΣΤΑΥΡΟΣ:** Ανεπιφίλακτα

Ο θεός Κηφισός

Της Τζένης Ευαγγελινού

Στην ελληνική μυθολογία οι ποταμοί και οι πηγές ήταν αντικείμενα ιδιαίτερης λατρείας. Οι ποταμοί θεωρούνταν θεότητες. Μερικούς μάλιστα ο Όμηρος τους παρουσιάζει να επεμβαίνουν στις μάχες Ελλήνων και Τρώων. Παρουσιάζει π. χ. τον Αχιλλέα να συμπλέκεται με το Σκάμανδρο ποταμό της Τροίας.

«Το ποτάμι φουσκώνει με μανία. Σ' όλη τη διαδρομή ταραίζεται και βράζει. Ξεσηκώνει τα πτώματα που σώριασε στα νερά του ο γιός του Πηλέα και μουγκρίζοντας σαν ταύρος, τα ρίχνει έξω στη στεριά. Σώζει όμως εκείνους που ζουν ακόμη, κρύβοντάς τους, ή μέσα στα καθαρά νερά του ή, μέσα στους απέραντους στροβίλους του, ενώ γύρω από τον ήρωα, σωρεύει φοβερά κύματα που χτυπούν και σπάζουν πάνω στην ασπίδα του»

Κοινή πηγή όλων των ποταμών για τους αρχαίους Έλληνες, ήταν ο Ωκεανός (ποταμός) που περιέβαλε κυκλικά όλη τη γη.

Πίστευαν ότι η γη είναι κυκλική και επίπεδη, ότι ο ουρανός είναι ένα ημισφαιρικό κάλυμμα από σύννεφα που στηρίζεται στην περιφέρεια της γης. Τα σύννεφα γεννιούνται και αναπτύσσονται στον ορίζοντα. Άρα εκεί κρύβεται η μεγάλη αποθήκη νερού που οι Έλληνες την ονόμασαν Ωκεανό, και πίστευαν ότι ήταν γιός της Γαίας και του Ουρανού.

Ο Κηφισός ήταν γιός του Ωκεανού και της Τηθύος. Στις όχθες του βρισκόταν βωμός του Μειλιχίου Διός, όπου έγινε η γενική κάθαρση του Θησέα για τους φόνους που είχε διαπράξει, και στη συνέχεια τον πήραν οι Αθηναίοι σπίτι τους και τον φιλοξένησαν με

Ομαδικό έργο των παιδιών που συμμετείχαν στη δράση: "Ο ΚΗΦΙΣΟΣ, χθες - σήμερα - αύριο". 2η πτυχή του πανό που παρουσιάστηκε στο Παρίσι το 1992.

εγкарδιότητα.

Επίσης ο Κηφισός είχε συνδεθεί με τα Ελευσίνια μυστήρια.

Η πομπή των Παναθηναίων σταματούσε μπροστά στους ναούς θεών και ηρώων που είχαν σχέση με τη Δήμητρα. Πρόσφεραν θυσίες έψαλαν ύμνους, και χόρευαν.

Κατά τη διάβαση του Κηφισού, οι πιστοί και όσοι παραβρίσκονταν, ανταλλάζαν μεταξύ τους χονδροειδή

αστεία, τους λεγόμενους «γεφυρισμούς» (από τη λέξη: γέφυρα). Ένας άνθρωπος καθισμένος στο διάζωμα και με μάσκα στο πρόσωπο, απηύθυνε αστεία και πειράγματα στους διακεκριμένους πολίτες. Έτσι με το έθιμο αυτό δινόταν διέξοδος στα δημοκρατικά ένστικτα του πλήθους. Ο Κηφισός είναι ο κυριότερος ποταμός της Αττικής. Στην αρχαιότητα ήταν ο πλουσιότερος ποταμός σε νερό της Αττικής. Πηγές του υπήρχαν στο σημερινό Κεφαλάρι (της Κηφισιάς) κοντά στο άντρο των Νυμφών. Εκεί κατά τη ρωμαϊκή εποχή υπήρχαν επάυλεις και ανάμεσά τους ξεχώριζε του Ηρώδη του Αττικού. Από τις πηγές αυτές αρδεύονταν η Αθήνα και το υδραγωγείο του Αδριανού, που υπολείμμάτα του βλέπουμε σήμερα στην Καλογρέζα. Η σπουδαιότητα του Κηφισού φαίνεται με την απεικόνισή του από το Φειδία στο δυτικό αέτωμα του Παρθενώνα, που σήμερα βρίσκεται στο βρετανικό μουσείο.

Παρουσιάζεται σαν μια λυγερή μορφή, φτιαγμένη από πεντελικό μάρμαρο, μήκους 2 μέτρων περίπου, που κάνει μια θαυμάσια στροφή του κορμού για να δει καλύτερα αυτά που συμβαίνουν στο κέντρο της παράστασης του αετώματος. Είναι το πρώτο έργο της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής όπου ξεχωρίζουν οι μύες του σώματος κι έτσι δημιουργείται η αίσθηση της δύναμης. Στο αρχαιολογικό μουσείο της Αθήνας υπάρχει ανάγλυφο όπου ο Κηφισός εικονίζεται έχοντας αγκαλιάσει με το ένα χέρι του τον Ιλισό. Αυτή λοιπόν ήταν η θέση και η σημασία του Κηφισού στη ζωή της αρχαίας Αθήνας.

Ιδιοκτήτης:

«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»
Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά - Τηλ. 8083.289, 8015870,
fax 8083289 /e-mail[amarg@gnhm.gr]
<http://users.in.gr/fgnhm/>

Εκδότης: Άννα Κρεμέζη - Μαργαριτάλη
© Φίλοι Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας
Διόρθωση κειμένων: Αγγελική Βαρελλά
Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση - Φιλμς Εκτύπωση
Λιθογραφείο «Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ»
Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» 1 €

